„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
пет пута на недељу.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву „Браника“ у Н. Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ »БРАНИКУ«
За Угарску; Србију Црну Гору
друге стране земље
на годину К 34·— 46·— дин.
на по године К 17·— 23·— „
на четврт „ К 8·50 11·50 „

Поједини бројеви стају 12 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова.
Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској улици бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 195. У Новом Саду, у суботу 11. (24.) септембра 1910. Година XXVI.

После поновних избора

посланика за народно-црквени сабор.

Јуче су одржани поновни избори посланика за српски народно-црквени сабор, и то у Новом Саду, у Ср. Карловцима и у ердевичком срезу, јер је народно-црквени сабор мандате дотичних посланика уништио због силних незаконитости и насиља, што су их у тим местима починили радикали. **На тим поновним изборима су опет починјени прави покори од стране радикала**, те тако су овде у Новом Саду извукли дра Славка Милетића са нешто мало јачом већином, него при општим изборима. Бирачка листа у Новом Саду била је **скроз незаконита**, јер је привремени управни одбор, који је рођени брат свргнутом јакобинском црквеном одбору, на најнезаконитији начин избацио из бирачке листе **181** нерадикалског грађанина новосадског!

Да смо могли доћи до законите бирачке листе, не би у Новом Саду помогле Јаши Томићу ни отворене касе Попадићеве »Задруге«, ни акција са брицама, ножевима и каменицама. **И зато ће се свесно и независно грађанство новосадско дотле борити, док једном не извојује законити бирачку листу** те онда Јаша Томић са својим шогором и целом кликом заставашком **мора пасти** у Новом Саду.

Зато Срби Новосађани не треба да клону духом, него ваља да се спремају из све снаге на **нову борбу**. Јер не треба, не сме се сметнути с ума то, да је српско независно грађанство у Новом Саду на јучерашњем избору извело на биралиште **80 гласова више**, него при последњем избору. То значи, да редови бораца против јакобинске тираније из свакога избора у Новом Саду јачају. Преко двадесет година су бесни радикали beati possidentes у српској црквеној општини у Новом Саду, за учвршћење своје власти просули су новац а завели нечувен терор, борба пак против те одвратне владавине је тако рећи јуче почела па је већ толико ојачала, да се јашинство у Новом Саду још само неисправном бирачком листом одржава.

За 10 месеци је у Новом Саду српско грађанство имало неких пет избора. Број противника јашинске клике је при избору два варошка представника — кад је Јашина клика и пропала — био само 320, а јуче је тај број износио већ **преко 700** бирача. То значи, да се **јашинизму у Новом Саду ближи неизбежна пропаст**. Осећају то и вође јашинске клике и зато су јуче и били скуњени после своје »победе.« Рачунали су, да ће им тајно гласање донети бар 250 гласова већине, али су се ошвањили. И сами радикали стрепе од ове своје „победе“.

Оно пак, што је било јуче у Ср. Карловцима, то је врхунац радикалског неваљалства. Председник црквеног одбора, радикал, отпочео је избор читава по сахата **пре** заказаног времена и пошто у то доба од самосталаца не беше присутан довољан број бирача, да пријаве кандидатуру свога посланичког кандидата, то је радикалски председник, свакако по договору са карловачком радикалском бандом, без икаква стида и срама прогласио познатога човека због браде са бечким орденом за »једногласно« изабраног посланика!!

Тај нитковлук је учињен са двојаком цели. Јаши Томићу је у Новом Саду требало спасти себе и своју „династију“. С тога је на новосадске бираче утецано и тиме, што је ограничени Красојевић по команди Јашиној као „изабрани“ посланик одмах дојурио у Нови Сад са 150 карловачких радикала, те је тако направљен „штимунг“ за „дофена“. То беше једна цел са јучерашњим карловачким »пучем«. Друга беше то, да радикали покажу бану Томашићу, да су они у Тројеници ипак нешто, с чиме се има рачунати. Али тај ће им рачун свакако помрсити скорашњи избори за хрватски сабор.

Шта је било у ердевичком срезу, где су такође радикали „победили“, за сада још не знамо, али колико знамо радикале, свакако су и тамо чинили највеће незаконитости.

Посланички мандати дра Славка Милетића и дра Ђоке Красојевића су **опет скроз незаконити** и они **морају бити наново уништени**. Народно-црквени сабор не сме дозволити, да радикалски санкилоти тако бестидно газе закон. Сабор мора те избезумљене силеџије стерати у ограде **реда** и **закона**, па ма ми још двадесет пута морали изилазити на биралиште. Не сме се дозволити, да једна обесна клика **на најбезочнији начин изиграва закон**, шта више, да се та клика ставља **изнад** закона.

После чуда и покора радикалских, што су починјени јуче у Новом Саду и у Ср. Карловцима, а по свој прилици и у Ердевику, има реч српски народно црквени сабор као врховни чувар реда и закона у српској народно-црквеној автономији.

Неколико речи после скупштине Матичине.

Био сам јако љубопитљив на рад овогодишње главне скупштине Матице Српске. Ако се не варам, читао сам у »Српском Гласу«, да ће се на истој прокритиковати Летопис, начин његова уређивања, шта све треба у њему да се штампа, шта ваља, шта не ваља, па да буде на жељеној висини и да врши успешније своју мисију на препороду народа српског. Уопште подврћи ће се оштрој критици цео рад књижевног одељења. Мислио сам, појавила се способна нова група млађе наше генерације, па ће врцати искре по великој Речијевој сали нових мисли, идеја, које ће Матицу пренети на друге, напредније стазе.

Кад тамо, а оно исто то, само мало друкчије, него прошлих година. Не ваљамо, па не ваљамо, а бољег ничег нема. Дакле мало друкчије, али не у напредном, него у назадном смеру. До ове године је бар **неко** у Матици ваљао, а на овој скупштини, по новом критичару г. професору Стајићу, не ваља **нико**. Ни књижевно одељење, ни дела књижевника, која раде на Матичиним издањима, па ни сама скупштина, као што рече г. др. Вачић, јер бирамо такву управу и такво Књижевно Одељење... Па мислите ли ви, нескупштинари, да је г. Стајић поткрепио и чиме доказао своје тврдње? Боже сачувај! Он је изабрао комоднији начин. Да није комодније, по својој спреми уверен сам. да би умео и задобити један део скупштинара, који вазда траже длаку у јајету. Овако... Он је корео Књижевно Одељење, што је за сарадника Летописа примило познатог хрватског књижевника г. Храниловића, који је по мњењу г. Стајића никакав књижевник, а ничим ово не доказује. Надаље, како је смело примити неке приповетке Милана Андрића, који такођер по њему није никакав књижевник, а не наваћа ни једну његову причу, која би као награђена била за осуду. Уопште се он није упуштао у оцену ма које приче, песме, расправе и т. д., него само рече: Прима Књижевно Одељење којекакве бесмислене приче, песме и т. д., а не наваћа ни једну, те сада треба скупштина да дође до уверења, да Књижевно Одељење и радови, који су штампани у Матичиним издањима, не вреде ништа.

Његова појава га издаје за озбиљна човека, а о његовој спреми, као што рекох, не сумња нико праведан, па не могу с тога да се начудим, да је могао пасти у ту погрешку, да онаким тоном говори о једној ствари, која ми врло мирише на тон демагога и коме тону не би требало да има места у скупштини Матице Српске.

Када поче, да ће сада изнети пред скупштину једну „страшну“ и »грозну« ствар, да ћемо се сви запањити, мени се кожа најежи и већ унапред сажаљавах председника, секретара и остале чланове управе и замишљах њихово упрепашћење,

ЛИСТАК.

С ПУТА ПО БАЛКАНУ.

УСПОМЕНЕ И ЦРТЕ.

Од Стевана Радића.

(Наставак).

Сада се деда љуто оборио на Грке и на патријаршију цариградску, чији су попови — рече — искварили њихово, бугарско појање. Запитам и њега, откуда он тако говори бугарски, да га ми врло лепо разумемо.

— Ја сам се овамо доселио пре тридесет година из Македоније.

Деда само слеже раменима, осмехну се доброћудно, опрости се и оде. Заиста значајно. Ове из Македоније ми тако лепо разумемо, а друге Бугаре, тамо са истока, врло слабо.

Шетали смо се кроз лепу Софију, посматрали свет, радње и т. д., док се не спусти вече. Предложим мојим сапутницима, да пођу са мном на вечеру у једну гостијоницу близу наше касарне, код које је и врло лепа башта и где ми се прво вече јако свидело јело и пиће. Послушали ме. Затекосмо ту браће Чеха, Словенаца, а за другим столом Бугара. Наједном чу се са сокака из врло лепих младићских гласова песма: »Иде Мара, сија се цигара«, тако дивно, да смо сви заћутали. Ово морају бити Срби! рекох. И уђоше у башту осморица младих људи, седоше за један сто и наручише сваки себи по једну ракију. И сада отпочеше песму за песмом. Скоро нисмо чули овако лепих гласова. Онај, што је водио, тако лепо изваћа поједине песме, да је штета, што није отишао у који глазбени завод, те би био дика сваког позоришта или опере. Отпеваше више од двадесет, највише љубавних песама, за које ми ни један чули нисмо. А све су то красне песме и по мелодији и по садржини. Приђем њихову столу, те се тако упознасмо. Сви су честите српске занатлије из Пирота и његове околине, раде у Софији од више година. Заиста је наш народ песнички народ, кад ево с дана на дан ствара нове и нове песме.

На Петров-дан су биле соколске вежбе за награду. Седим тако на вежбалишту и гледам, како наши Срби Херцеговци бацају камена с рамена, тамо се опет други утркују, тамо вежбају Соколи Срби и Бугари у заједници, тамо опет на справама. Ово су одабране групе Сокола, те све иде вешто и тачно. У томе стаде до мене једна красна дама, погледа на српску тробојницу.

— Ви сте Србин?

— Јесам, госпођице.

— Откуда молим?

— Из Срема.

»Ја јој се представих.

— Ја сам Зора Р. из К.

— Па како вам се свиђа ово свесоколско славље?

— Свиђа ми се. Али, у Србији, међу Србима, осећала сам се врло угодно. Ја сам Хрватица. Ретко када сам била међу Србима. Читајући наше неке новине, које тако грде и руже Србе, а осећајући се, како су наши у Загребу предусретали Србе и шта су с њима чинили, мислила сам, да ће нас ови у Србији бар извиждати. Када тамо, они нас дочекаше лепше и братскије, него што Хрвати Хрвате дочекују, када једни другима одлазе. Верујте, да сам сада научила штовати и волети народ српски, као рођену браћу своју. Па један језик, па као да сам у Загребу.

— Верујем вам, госпођице. Али, знају и Срби овде, као и ми у нашој домовини Хрватској, да није хрватски народ једна група људи, која из политичких разлога мрзи и гони Србе. На пр. када оно лупаху српске дућане по Загребу, народ у земљи био је миран и тамо није долазило до размирица. Прост се народ заиста штује и воле.

— Хвала Вам! Али сам ја тек данас данас добила други појам о Србима. Па не само ја, него многи и многи од нас, који бесмо удеоници онога јединственог дочека.

Још смо се много разговарали, док је њени не позваше, да пођу са вежбалишта. Опростисмо се као пријатељи и нови знанци. Са мојим друштвом одох у једну гостијоницу на чашу пива. За једним столом седе пет-шест старијих Бугара — ратара. Приђем им и рекох, да Бугара има и код нас, те саде и негују поврће. Запитах их, како живе, каква им је храна, знају ли читати и писати, зашто не косе жито, него још жању српом и т. д. Тужили су се, да им година баш није била добра, а онај, који има много жита, да тај ради косом. Један је само знао читати и писати. Запитах их, да ли познају

када дознаду, да се ушло у траг њиховим неделима. И приближава се час, да прсне бомба. Ја се обзирем са страхом, не ћу ли спазити кога страна књижевника, јер куда ћемо од стида и срама, када дозна за нашу ужасну бруку? И — под оптужбу управа и Књижевно Одељење! рече. Када чух под »оптужбу«, хтедох напустити дворану, да не будем сведок наше бруке у Матици, јер их је доста на другим странама, али је г. Стајић у томе већ изустио половину страшне оптужбе. Замислите: Добио секретар г. Савић годину дана допуста, а замењиваће га г. Аркадије Варађанин, по њему једна права ништица! И замислите, он није кривио устав Матичин, по коме може секретар добити допуста, него управу и књижевно одељење. И није предлагао, да се устав у томе смеру измени, да секретар не може добити допуста, док нпр. не умре или не оде у мировину. И, ето, то вам је та грозота... Допуст и од године дана може добити сваки чиновник државни и приватни, ако је биран као сталан, а не би га смео добити секретар Матичин... Даље, ако га је добио, да мало прегледа какве библиотеке у Паризу, посмотри на извору рад тамошњих књижевника и т. д., треба да се г. Стајић радује, јер по њему секретар до данас није никакав књижевник, па да се мало дотера... Ако га је добио због болести, не би нико смео бити против тога са хуманог гледишта... Ако је из комодитета, т. ј. да се рахат одмара, опет не би требало, да је г. Стајићу неправо, јер, као неспособан, нека бар за годину дана уступи своје место другом, па да крочимо напред. Јест, али г. Стајић је као иначе добар мислилац знао, да га може ко и овим аргументом побити, па је одма додао, да га и то једи, што је заменик опет никакав књижевник!... Ја ово не пишем што сам ваљда какав познаник са г. Савићем. Нисам у животу никада с њиме речи проговорио. Али, када ми можемо добијати допусте, зашто не би и он? И најпосле, је ли он дужан, да се целој скупштини исповеда, ако је болестан? И зар је тај допуст тако »грозан«!?

Ето, у томе су се састојали критички погледи г. Стајића. По моме мњењу за критику Матичина, као и рада у другим нашим установама, треба се прво и прво добро спремити. Као и појединац, живе и оне и напредују под разним условима, који проистичу из друштвеног живота, чији су носиоци. Познати у танчине све околности, које их окружују, средства, којима располажу, однос према другим установама, људима и т. д. па тек онда критички претрести рад и указати на начин, којим би боље успехе постизали. Замислите само ово: Да је скупштина примила предлог г. Стајића, па ставила под оптужбу управу и Књижевно Одељење, а ови да су сви казали »хвала!« Нашла би се заиста у небраном грожђу, јер осим дра Радојчића тешко да је имао још кога г. Стајић да препоручи...

Даље, ваља савесно прочитати Матичина издања. навести, шта ваља, шта не ваља, па ће скупштина упутити Књижевно Одељење, да припази, шта ће штампати. Ако би се примало само оно, што се свиди г. Стајићу, можда се не би годишње могле издати ни две свеске Летописа, па шта онда? Даље, критичар треба да проучи донекле и прохтеве Матичине шире читалачке публике. те даље у колико је ова са Матичиним издањима и другим производима наших књижевника напредовала у своме самообразовању и т. д. па према томе изнети своје назоре у Матичиној скупштини, а не само: ово не ваља! Али, боже здравља, па ћемо се о томе разговарати на идућој скупштини!

Мој пријатељ и друг, др. Бошко Петровић, војује од две-три године на овамо за мисао, да Матица Српска прими у коло својих писаца и млађе књижевнике, да их донекле соколи, да шире своја млађана крила. И »Заставин« извештач хвали ову Бошковр замисао, па и ја кажем, да је хвале вредна. Али, промуђурни извештач са Матичине скупштине диже и и кује у звезде Стајића, који је сушта противност предлогу Бошкову. Јер, када су му данашњи чланови Књижевног Одељења, за сада први наши књижевници у Војводини, па и они други, који раде на Матичиним издањима, нико и ништа, јâ шта ли би било од младих почетника?!! Очерупао би их, да би бежали од Матице двадесет штација хода, те не би их ни на шећер — што кажу — намамио, а камо ли на худи хонорар. Они би мислили, да је боље пискарати и по другим листовима, па стећи мало ма и незнатне књижевне славице, него проћи као: Андрић, Савић, Варађанин, Храниловић и други, као и Живојновић са својим путописом и т. д. на овој скупштини и добити фини епитет импотентних књижевника и ништица и **»прогутати своју срамоту,«** што је препоручио стихове Милана Савића, као проф. Милан Будисављевић, по наводу виспреног и врло паметног и естетски образованог извештача „Српског Гласа“...

Ето, тако то беше. Г. Бајић и ја нашли смо се побуђени, да упозоримо скупштину на овакав начин критике и да она не приличи г. Стајићу, а богме ни скупштина не треба да пређе преко ње ћутке. Зато нас је »Заставин« извештач назвао члановима »породице« и ја се крстим од чуда, што још није навео по обичају, да да ће нам „народ судити“! Наравно, да ни једном речи не спомиње, шта смо ми говорили. Зашто се ко други није јавио, не ћу да испитујем.

Да ли смо ми успели, да »утисак говора Стајићева ослабимо« или не, као што »Заставин« извештач наваћа, не ћу да распредам, само ћу напоменути, да је при гласању о поверењу управи и књижевном Одељењу остао г. Стајић сам, самцат... Знам само, да сам говорио из најдубљег свга уверења. јер ни један члан ни управе ни Књижевнот Одељења, у колико је мени и огромној већини скупштинара познат њихов јавни рад, није заслужио онакве прекоре. Чинио сам то и ради угледа Матице наше а и ради угледа саме скупштине.

Јесте, али »Српски Глас«, односно његов врло паметни извештач гуди овако: »Брањени и по једноме учитељу, већ од пре кандидату за Матичина књижевника, који мисли, да за **уживања** Матичина књижевног **рада**. (Врло учена стилизација т. ј. Матица да ради и пише, а тај грешни учитељ да прима хонораре — паре!!) треба имати мало »Sitzfleischa«, памети не треба«!!! Јелте, да је ово врло паметно и научењачки речено. И животиње имају памети, па је не можемо одрећи ни тако виспреноме извештачу, само је нема тај учитељ, који се усудио узети у одбрану управу и Књижевно Одељење као „кандидат за матичина књижевника“ и тиме омео ваљда велику радост његову, како ће са Стајићем славити победу и гледати на оптуженичкој клупи управу Матице Српске...

Мислите ли, да је виспрени дописник навео, шта је тај учитељ говорио, па да га је побио? Ни речице, него се ето побојао, да учитеља не приме за Матичина књижевника, да „ужива од Матичина књижевног рада“ и заузме чије друго место... Пазите само! Тај је учитељ једанпут у своме веку поднео један рад Матици Српској, на што има права свако, па ваљда и »један учитељ«, али је свечано — одбијен! И, видите, и поред тога, што је одбијен, узео је он у одбрану и управу и књижевно одељење, не зато, што тежи да буде Матичин књижевник, него по оној: Што је право, и Богу је драго!

У **Иригу**, на Малу Госпојину 1910.

Стеван Радић

Србе, да ли знају, да су им то браћа. Одговорише, да знају и да они воле Србе. Зашто да се свађамо? рекоше. Има и за нас, и за Србе доста земље на Балкану. Споменем им и Македонију, ту Ахилову пету међу Србима и Бугарима »Ех, Македонија, Македонија! Ти Македонци долазе овамо, те наши синови тешко добијају место и службу, толико их је, а њима морамо дати!“ И даље, како се више не ће бити са Србима. Ето, у опанку се нађе љубави према брату, само је не треба расхлађивати. Колико ми је ово било мило, толико сам био врло непријатно изненађен на банкету, који је то вече дала општина у част соколима, на коме беше стодвадесет познаника, а заузимањем г. дра Лазе Поповића, дођох и ја до позивнице. Сала врло лепо декорисана у »Слов. Беседи«. Ту су тробојнице свију словенских народа, али српске ама баш ни — једне! Тако ето неки део интелигенције. Негодовали су после и Чеси, Хрвати и Словенци. На банкету су говорили од сваке народности по један. Врло лепо је говорио скоро три четврт сата њихов министар просвете о културном јединству Словена и задаћи соколства. У дванаест се сати разиђосмо. Сутра дан је ваљало кренути за Варну, оданде у Цариград.

(Наставиће се).

НОВИ САД, 10. септембра 1910.

— **Избор посланика у Новом Саду.** Јуче је извршен овде поновни избор посланика за српски народно-црквени сабор. Борба је била још жешћа, него приликом општих избора. После разних злоупотреба, па пошто су бирачи добро натоварени паприкашем и подмазани новцем из разних радикалских каса, што су напуњене још кад су радикали били поред масних лонаца у Ср. Карловцима, — успели су радикали, да тешком муком некако протуре „Милетићева сина.“

И овога пута био је кандидат удружених Срба Новосађана г. др. Гедеон Дунђерски, а кандидат Јашине клике др. Славко Милетић. Избор је намерно заказан тек за 10 сахата пре подне, како би изморили нерадикалске бираче из Ш., П. и I. четврти, где су у великој већини независни Срби, а те четврти гласају иза V. и IV. четврти.

Радикали су затражили тајно гласање, које је и одређено. Избор је трајао до 10 сахати у вече. Од 10 до $^{3}/_{4}$12 сахата о поноћи пребрајане су гласанице, и то двапут, јер је констатовано, да је између броја одгласалих бирача и гласаница разлика 7. У $^{1}/_{4}$1 сахат после поноћи прогласио је прота Ђирић, као председник управног одбора овај резултат:

Гласало је свега **1533** бирача. Од тога је др. Славко Милетић добио 817 гласова, а др. Гедеон Дунђерски 707 гласова, три гласанице су празне, а 7 је диференција између броја одгласалих бирача и броја предатих гласаница. Према томе је за посланика изабран др. Славко Милетић. Председник је уједно замолио бираче, да се разиђу мирно, јер ће полиција сваку манифестацију спречити.

То је укратко ток јучерашњег избора, о коме ћемо још говорити. Но већ овде морамо напоменути, да су се **наши ратари дивно понели**, да се клањамо пред свешћу тих наших честитих ратара, који јуче оставише кукуружњу бербу и у још већем броју него пролетос похиташе на биралиште. Евала вашим ратарима, ал' не хвала неким капуташима, а особито неким трговцима, који се завукоше у запећак неутралитета. И о тој господи ће бити говора.

— **Радикалски пуч у Ср. Карловцима**. Из Ср. Карловаца јављају: Радикали су овде, започевши пре одређеног времена избор и тиме спречивши кандидацију дра Лазе Поповића, прогласили изабраним дра Красојевића, за кога је од преко **600** бирача једва гласало **260!** Уток је уложен и избор ће бити заизвесно уништен. Овде се држи, да су то насиље радикали учинили, да њихова победа делује и на избор у Новом Саду и да у Срему направе међу својим отромболеним присташама ново расположење за изборе у хрватски сабор.

Политички преглед.

— **О посети краља Николе у Београду.** Београдске новине доносе: Држи се као поуздано да ће црногорски краљ Никола посетити српски двор. Остало је да се утврде неки детаљи и дан кад ће ова посета да буде.

Долазак г. Т. Петковића, српског посланика на Цетињу, у Београд у вези је са овом ствари.

— **О »протеривању« А. Жујовића.** »Цетињски Вјесник« доноси: Добро познати београдски листови, који стално сеју раздор између двеју српских краљевина, саопштили су злонамерну вест, да је г. Алекса Жујовић био протеран с Цетиња, где је, како је познато, био дошао да присуствује на јубиларним свечаностима. Нама није потребно да ту злобну измишљотину демантујемо. Она сама себе демантује, јер је свакоме познато, да је г. Алекса Жујовић код нас био свуда лепо приман, да је својим понашањем на све нас учинио најлепши утисак, и да је пре повратка с Цетиња био и одликован. Београдски листови, који су донели ту неистину, треба да знају, да код нас није у обичају та култура, да се рђаво поступа и према немилим гостима, а како ли према милима. Напослетку, колико је истинита вест о протеривању г. А. Жујовића, најбоље је показао сам г. Жујовић, који је јуче послао из Младеноваца нашем Краљу Господару телеграм захвалности, који је потписао велики број Жујовићевих пријатеља. Господар је телеграфски захвалио на томе поздраву.

— **Промена у српском министарству.** Како српски званични лист јавља, поверена је министру трговине Продановићу управа над министарством просвете, и то док је год на допусту министар за просвету Жујовић. Овај је последњи одлучио, да коначно иступи из Пашићеве владе.

Тако у Србији непрестано министарске кризе и работе, док се свуда наоколо покреће рад, подиже озбиљност, јача самосвест, склапају савези итд.

— **Угарски зајам и Немачка**. Чим су Француска и Енглеска одбиле огромни зајам Угарске, почеле су неке мађарске новине јављати, како ће се тај зајам подићи у Немачкој. Међутим министар финанције Лукач изјављује, како су те вести нетачне и како угарска влада није у Немачкој ни повела разговор о зајму. Чини се, да Лукач овај пут неће да се затрчи у Немачку, да избегне последицама, које је доживио у Француској — већ и због тога, што је Немачкој без сумње тешко, да толики новац икоме узајмљује.

— **Веницелосов долазак у Атину.** Јављају из Атине: Кад је Веницелос приспео, дочекало га је изасланство народних посланика. Публика му је приредила велике овације. Веницелос је држао говор, у којем је оправдао преокрет у несавременом законодавном телу и рече даље, да је привржености династији у интересу народном. Народна скупштина мора остати на ревизионистичком становишту и захтевати, да се преуреди према модерним захтевима времена.

Вести из места и из народа.

Нови Сад, 10. септемба 1910.

☛ Срби! Кад сада, на зиму, буде **попис становништва** у Угарској, сваки с поносом кажи, да си **Србин**. А онде, где у пописном табаку има рубрика **„матерњи језик“**, *маститом* запиши реч: **„српски“**. Ако не знаш писати, замоли пријатеља или комшију, нека ти то запише.

— **Ко беше Јашина војска с брицама.** У прошлом броју »Браника« штампарском грешком стоји, да је Јаков *Ножић* против наших људи одвео на Клису 150 салашана, а то нису били салашани, него **салајчани**. Из Салајке врбује Јаков Ножић своју разбојничку дружину.

— **Крај процеса ради оставине Јованке Поповић у Загребу.** Под тим натписом доноси данашња »Застава« већ познату вест, како је загребачко државно одветништво обуставило даљи *Раухов* прогон против *највиђенијих загребачких Срба грађана.*

»Застава« завршује споменуту вест с овим прорачунано лоповским речима: „*Ми се радујемо ослобођењу ових жртава хрватског шовинизма.*"

Тим речима хоће »Застава« да пере *свога савезника Рауха* на рачун *хрватског шовинизма* и да у заборав баци *гнусне денунцијације* Јашиног компањона *Јозуе Франка* и једног зегребачког банкротираног **радикала,** *на основу чијих денунцијација* је и бивши *радикалски покровитељ Раух* споменуте одличне Србе грађане био и позатварао.

Да с тим Рауховим шкандалом није био у савезу »*хрватски* шовинизам« — како то сад Јаков Томич пише — види се најбоље и из тога, што су *свима тима одличнима Србима грађанима били бранитељи сами Хрвати!*

Овако *измећарско* писање »Заставе« има осим *праћа својих денунцијаната* и посредног *брањења бившег Раухових режима* још и ту циљ, да *сеје мржњу између Срба и Хрвата.* Тà за то је Јаков Томич и пуштен из тамнице; тà за то је Красојевић и добио из Беча орден и то баш у време, кад су споменути честити Срби седели у Рауховом затвору!

— **Верење.** Г. Славко *Станојевић*, ововарошки уметни надвртар, верио се са госпођицом Маријом *Рихтеровом* из Новога Сада. Нека је сретно!

— † **Светозар Стакић.** У Долову је у очи Мале Госпојине после кратког боловања у 73. години свог века преминуо овдашњи поседник Светозар Стакић. Покојник се из Бачке из Петрова Села са својом госпођом пре много година преселио у Долово, где су му два сина били учитељи. Један од тих синова Владислав, умро је пре неколико година а други, Душан, је у Долову школски управитељ. У покојнику губи свог доброг родитеља и пречасни господин Жарко Стакић, протонамесник у Великом Бечкереку, посланик у српском народно-црквеном сабору у Сремским Карловцима и члан Саборског Одбора. Осим још једног сина Стојана оплакује покојника: удова Савета родом Ђорђевићева, сестра покојног заслужног српског публицисте и књижевника Јована Ђорђевића Фотера, три снахе и десеторо унучади. Вечан му спомен!

— **Забрањено разнашање дунавске воде.** С обзиром на опасност од колере новосадска полиција је забранила ношење воде из Дунава, који је заражен. Због тога су скинули и летња купалишта на Дунаву, да се когод не би окупао у Дунаву. Услед те забране сад бутунџије вуку воду из артеских бунара, али ови не могу да одговоре потреби. Зато је варош дозволила, да из извора код старог артеског купатила свако *бесплатно* може црпсти воде.

— **Дунав опада!** Од јуче је Дунав крај Новог Сада опао за 11 центиметара.

Новости са стране.

— **Стогодишњица мехиканске слободе.** Пре неколико дана навршило се управо стотину година. како је свештеник Хидалго у месту Долорес у Мехику зазвонио на звонику своје црквице и тиме дао знак, да се мехичко становништво дигне на ноге против шпањолке тираније. Мехико је од онда много тога препатио. Под утицајем француског цара Наполеона III., боље рећи његове шпањолске супруге, којај е по што по то хтела да се освети републиканским Мехиканцима, дао се наговорити и надвојвода Максимилијан, брат нашег владара, да прими несигурну част цара мехичкога. Кратко владање и трагични конац његов познат је. И након таквих бурних догађаја, након грађанских ратова, којима су биле изврнгнуте све северо-америчке републике, што су ближе према југу и што су више и дубље чамили под игом шпањолске тираније и шпањолског клерикализма, Мехико је много трпио, те се коначно ипак подигнуо, и данас може рећи да је врстан такмац Сједињеним Државама у сваком погледу, дакако у размеру величине и богатства.

Заједно са стогодишњицом своје слободе слави и председник мехиканске републике свој 80. рођендан. Порфирио Дијац, рођени Индијанац знао је својом енергијом приучити Мехиканце цивилизованом модерном животу. Мехико на тај начин ових је дана славио двоструко славље.

— **Талијанска народна свечаност.** Прекјуче је у Риму и по свим местима краљевине Италије свечано прослављена 40-годишњица дану, када су талијанске чете кроз провалу на Порта-Пији улегле у Рим и тиме крају привеле уједињење Италије.

— **Свршетак парнице против адвоката Секе-а.** Јавили смо, да се у Палоти води парница против адвоката Секе-а, који је убио љубавника своје жене. Секе је плакао пред судом и причао, како га је жена преварила. Онда је клекао пред поротнике и молио их плачући, да га не осуде, јер да су и они очеви и мужеви. Као главни сведок фигурирала је гувернанта — љубазница тога превареног мужа — Секе-а!

Испред суда поручује Секе својој жени, да ће се с њом помирити, ако га спаси. И она долази те се баца у судници мужу пред ноге и прича, да га је преварила, и прича суцима, да је мужу исприповедила све потанкости догађаја оне ноће и да је он у узбуђењу починио своје недело.

И муж одветник витез — опет клечи и моли поротнике!

— И буде заиста — решен!

А публика кличе поротницима!

Муж се опет баца на колена и захваљује поротницима. И сада мађарски новинари трче око обих супруга, да их — интервјуишу! Трагедија, која се оснива на самој — некарактерности.

Заиста красно друштво!

— **Убила мајку, а мађарска порота је решила.** У Сатмару решила је порота 16-годишњу Вилму Кочиш, која је у препирци убила своју мајку, заклавши је ножем. Оптуженица се бранила тиме, да јој је мати била одана пићу, па да је увек нападала, огорчавајући јој живот. После проведене расправе занекаше поротници питање: да ли је оптуженица била при свести, кад је учинила своје недело, и да ли је доста интелигентна. Праворек пороте изазвао је узбуђење, јер је за време расправе оптуженица показала не само доста интелигенције, него и рутине у приказивању својега живота, који је уз сву њену младост био врло неморалан.

— **Новели — полудео.** Брзојав из Напуља јавља, да је онде полудео велики талијански глумац Ермете Новели. Новели се је тек недавно по други пут ожених одличном талијанском глумицом Олгом Ђанини. Породица је Новелија морала предати у лудницу.

НОВИЈЕ.

Сарајевска влада прети распуштањем сабора.

Сарајево, 9. септембра. Сарајевска влада изјавила је, *да ће босанско-херцеговачки сабор бити с места распуштен,* ако не усвоји њезин предлог о **факултативном** откупљивању кметова. Држи се заисвесно, да ће већина сабора (од *Срба: Кочићева и Сршкићева* група; од *Хрвата: Мандићева* група) бити против владиног предлога и ако група *Стојановића и Круља* настоји, да ублажи акцију против владиног предлога, за који ће гласати само муслимани.

ТЕЛЕГРАМИ
уредништву »Браника«.

Делегације.

Беч, 10. септембра. Изашао је званични коминике, којим се сазивају *делегације за 29. септембра* (12.) октобра у Беч. *Из коминикеја се не може разабрати, да ли ће Еренталл држати експозе о спољашњој политици.* (А што?! Ур. „Бр.")

Заједнички министарски савет у Бечу.

Беч, 10. септембра. Заједнички министарски савет бавио се: *заједничким прорачуном,* који ће бити једнак прошлогодишњему; *издатци* приликом *анексије Босне и Херцеговине* биће изравнани путем нарочитих кредита за наоружавање; споразумни *протокол* о анексији *с Турском* биће предложен делегацијама с осталим предметима о анексији; Турској исплаћених *45 милиона круна* покриће се заједничким актирањем.

Министар Еренталл предложиће данас владару споменуте закључке министарског савета на потврђење.

Питање заједничке банке.

Беч, 10. септембра. Питање заједничке банке решено је споразумно између аустријски и угарске владе.

Монопол жигица.

Беч, 10. септембра. На министарском савету расправљано је и питање о монополу жигица. Закључено је, да се то питање одгоди, јер још није саврело.

Тројни савез обновљен?

Будимпешта, 10. септембра. Немачка и мађарска штампа јављају, како је из Рима стигла вест, да је савез између Аустрије, Немачке и Италије продуљен до 1920. год.(?)

РАЗНО.

— **Скупо канабе.** Париски листови износе такву историју о једном канабету у дворцу генералног гувернера Огањера, који је до скора управљао великом француском насеобином, острвом Мадагаскаром (у источној Африци), — да то канабе просто виче, да се изашље на преглед какав француски Гарин.

Из прорачуна мадагаскарске насеобине за последње четири године француски су листови извукли ове бројке:

1906. године: Оправка покретног имања. Поправка канабета у кабинету генералног гувернера — 3500 франака.

Године 1907. иста ставка. Оправка истога канабета 4500 франака.

1908. г. Исто. Оправка увек тога истог генерал-гувернерског канабета 5500 франака.

Г, 1906., — свако полакомивши се, што прорачунски одбор, заступничка кућа и сенат из године у годину пропуштају све веће и веће своте на оправку све тога истога несретног канабета — затражише већ 8500 франака, добише их и потрошише.

На тај начин је једно канабе у кабинету генералног гувернера прогутало 22.060 франака за четири године, и то само на оправку!!

Али је најзанимљије тек ово: Када листови одрешито затражише од Огањера, нека објасни, како је чудо источњачког раскоша то знаменито канабе, бивши генерални гувернер мирно одговори, да у кабинету његова генерал-гувернерског дворца није било никаква канабета.

И тако нескромно питање, на што су употребљене сваке године одобраване своте за оправку канабета, остаде без одговора.

— **Кад смо стари?** Једном је Рихард Мајер указао на то, да се у модерној литератури готово увек показује, да је старост у борби с младошћу као јачи део.

Док се много пута младићи и млађи људи описују као уморни и преживели, у старцима се велича несаломљена воља и снага.

Ова дуговечност наших генерација је дивна победа модерне хигијене и повољнијих животних услова над природом. Бизмарк, Гледстон, Палмерстон, Момзен, Ранке, све су то људи, који су тек у 60. до 70. години били на кулминацијоној тачки свога рада. У ранија времена изгледао је 70. рођен-дан, који је данас готово обичан код научника и свештеника, као нечувена милост божја. Тако су романтичари замишљали песника Шамисо као каквог седога Нестора, а њему је било тек 57 година. Пре 100 година сматрало се, да је човек од 40 година већ стар; данас су четрдесетгодишњици још млади. Енглески министар финансија има 47 година, а овамо је на гласу као младићска усијана глава, а вођа омладине, Валер, има 50 година. Читав низ великих људи учи тек после 60. године. Познати милијардер Морган, направио је план за своја колосална финансијска предузећа тек у 65. години; а један познати писац писао је у својој 65. години. Чемберлен је у својој 65. години устао за реформу тарифе, и задобио је положај великог државника. Лорд Робертс је отишао у Јужну Африку место једног млађег ђенерала, да тамо извојује победу енглеском оружју. »Да сам умро пре једно 10 година«, рекао је Гледстон, »половина свега онога, што сам урадио, остала би неурађена.«

народно здравље.

Колера и алкохол.

За време колере у Албинију године 1832. погинуло је од 26.000 становника 336 одраслих особа, но међу њима само двојица, који су припадали друштву т. зв. Temperenzler-а, што је бројало 3000 чланова. Међу 336 умрлих од колере било је 140 пијаница и 136 особа, које су умерено пиле алкохолна пића. Према испитивањима професора Едамса у Гласгоу умрло је приликом колере 1848.—49. од оболелих апстинената само 19·2%, а од пијанаца и оних, који умерено уживају алкохолна пића 91·2%. Адамс је изјавио јасно, да су жестока пића најопасније средство, које прави диспозицију за колеру, па је драстично надодао, да би дао, кад би имао власт, написати над сваком ракијашницом великим словима: „Овде се продаје колера!"

У енглеској војсци у Индији показали су апстиненти велику отпорност против колере, као што уопће и против других заразних болести. Према искуству медицонара Галијарда много лакше оболе од колере они, који много пију, него они, који су у пићу умерени; код алкоголичара се болест и лакше и на горе развија, јер пробавило доскора попусти деловати, а и срце омлитави. И у лакшим случајевима болести прете опасне компликације и колапси, док у тежим случајевима нема наде, да би болест могла кренути на боље. Др. Томас правио је на Страсбуршкој клиници покусе на кунићима о предиспонирајућој улози алкохола за колеру. Тим је покусима доказано, да је алкохол код ових покусних кунића повећао за шестероструко диспозицију за обољење од колере, или што ће бити можда разумљивије, да је опасност пренашања болести шест пута већа ради алкохолова утицаја. Ово судбоносно деловање алкохола, којим се повећава опасност заразе, очитовало се и онда, кад је алкохол био јако разређен. Из испитивања избија белодано, да и малене количине алкохола смањују отпорну снагу крвнога серума против колерина отрова. И ту се опет потврђује стара, искуством утврђена, чињеница, да они, који уживају жестока пића, много лакше подлегну прилепчивим болестима. Отпорна снага оних крвних телешаца, којима је задаћа да бране тело против бактерија и отрова, слаби па и омлитави под упливом алкохолних пића. Није дакле никако чудо, да се у организам увуче још и друго које туђе тело, као наш непријатељ, како је то код колере, тифуса, инфлуенце, маларије и других прилепчивих болести, онда не могу крвна телешца опрети код алкоголичара, већ морају страдати.

Трговина и промет.

Новосадска пијаца.

8. септембра 1910.

Пшеница нова	К	9·55——·—
Пшеница стара	„	8·30——·—
Зоб	„	7·60——·—
Јечам	„	6·——·—
Кукуруз	„	5·80——·—
Лањик	„	7·—
Мувар	„	5·50
Пасуљ	„	10·50

Све од 50 кила.

— **С будимпештанске берзе.** *Будимпешта.* 22. септембра п. н. Октобарска пшеница К 9·96; априлска пшеница К 10·32; октобарско жито К 7·29: априлско жито К 7·73; октобарска зоб К 7·81; априлска зоб К 8·21: мајски кукуруз К 5·64.

Срби родитељи,

шаљите своју ваљану децу у трговину и на занат.

Књижевност и уметност.

Имајући у виду опасност, која прети нашем народу од колере и крајну необавештеност његову у одбрани од зараза молимо вас, да пустите у Ваш лист неколико пута овај оглас:

Изашла је књига:

КОЛЕРА

како постаје; како се шири и како се сузбија

од дра М. Јовановића-Батута.

Садржај: I. Опасност од колере. — II. Знаци болести. Ток боловања. — III. Како се шири. — IV. Повољне прилике за заразу. — V. Да се од ње сачувамо. — VI. Кад већ ко у кући од ње оболи. — VII. Нега болесника. Прва помоћ. — VIII. Кад болесник оздрави или умре.

Да књига више продре у народ, ваљало би да је наручују окрузи, срезови, општине, црквене и школске власти; осигуразајућа и друга друштва новчани заводи и поједини пријатељи народа у већем броју и да је народу поклањају. С тога смо одредили ове

цене:	1 комад	—·30	дин.	(круна)
	20 „	3·—	„	„
	50 „	7·50	„	„
	100 „	12·—	„	„
	500 „	50·—	„	„
	1000 „	75·—	„	„

У тим ценама је и велики рабат за књижаре и растуриваче.

Поруџбине без новаца не примају се. Новац се шаље друштвеном благајнику дру В. Кујунџићу Београд (Србија).

Друштво за чување Народног Здравља.

Управник: Др. Мих. Полит-Десанчић.
За уредништво одговара: Тоша Грујић

Јавна захвала.

Господин Душан М. Јовановић трговац из Темишвара — фабрике, својом добротом и трудом скупио је у своме месту 25 К и мени као председнику црквене опћинском послао, да исту своту од поплаве пострадалима, која је наше лепо село 30. маја (13. јуна) о. г. задесила, те силне куће, усеве и многи човечји живот однела, — поделим, што сам и учинио.

За труд господина Душана М. Јовановића, којим се показао и као Србин и добар хришћанин — овим му изричем у име пострадалих највећу благодарност, исто тако нека је велика хвала, који су себи својим прилозима велику задужбину учинили.

Приложили су: гђа Марина Николић 10 К; г.г. Шандор Ненадовић и Душан М. Јовановић трговци сваки по 5 К; српска црквена опћина тем. фабричка 5 К, свега 25 К.

У Доњој Љупкови, (Крашо-северинска жупанија) 25. августа (7. септембра) 1910.

Мила Јеремић
цркв. опћ. председник.

Јавна благодарност.

Приликом овогодишње храмовне славе, на дан преп. матере Параскеве, обдарише ову српску задужбину са својим скупоценим и лепим прилозима наше племените госпође: гђа Лепосава Зозук из Земуна, приложила је скупоцену од свиле, златом израђену завесу на трон пресвете Богородице „за покој душе свога мужа Саве из Земуна“; гђа Јелена удова Ђерић из Јакова, приложила је свилени, златом израђени чаршав на св. престо „за здравље своје и свога сина Бранка“ и гђа Даница удова Бабић, из Земуна, приложила је чаршав за петохлебницу (тетрапод), од беле свиле златом израђен »за здравље своје и свога сина Миливоја«.

Братство овога манастира најсрдачније захваљује племенитим госпођама на оволикој пажњи и оданости према нашој српској задужбини.

У манастиру Фенеку, 1. (14.) септембра 1910.

Данило Брзаковић
јеромонах - настојатељ са братством.

485 1—1

ОГЛАСИ.

СВАКИ МОЖЕ ДОБИТИ

К 600.000·—

на један комад премиове облигације Pesti hazai első takarékpénztár-egyesület, којих је

вучење већ 5. октобра о. г.

Горње срећке продајемо **уз месечно оброчно отплаћивање** на 30 оброка по К 5·— Препоручујемо свакоме да купи бар један комад ових изврсних срећака а упозорујемо да се **већ уплатом првог оброка добија оброчни лист са бројем и серијом срећака те се суделује на вучењу.**

Наруџбенице као и новац (први оброк К 5·—) молимо послати **најдаље до 3. октобра о. г.** 486 1-1

Telefon 163—54

СРЕЋКОВНИ ОДЕЉ
Üstredne Banke úč. sp. Budapest V. Sas u. 24.

ПРОМЕСЕ

4%
Потиско-Сегединских срећака
од год. 1880.
Главни згодитак К 180.000·—

5 згодитака по К 2.000·—, 5094 згодитака по К 240·—

Жребање 1. октобра 1910.

ЦЕНА К 8·—

издаје
МЕЊАЧНИЦА
ЦЕНТРАЛНОГ КРЕДИТНОГ ЗАВОДА
у Новом Саду.

222 14—

*) Поштом шаљемо промесе само кад нам се новац унапред пошаље заједно са 35 пот. за поштарину.

Опомена!

Шихтов сапун је само прави с именом

Шихт

и марком: Јелен.

260 3—5

Хотел „БЕЛА ЛАЂА“

ЂУРЕ ЗУРКОВИЋА Нови Сад,

модерно са свима удобностима удешен, најподесније место за састанке странаца, са изврсном кујном и најбољим пићем.

Точи прастаро Urquell ПИЛЗАНСКО ПИВО. 232 58-150

ШТАМПАРИЈА
ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА „БРАНИКА“
У НОВОМ САДУ

Основ. 1904. г. Основ. 1904. г.

знатно је проширена са новим брзотисцима, великим избором слова, модерних орнамената и шара — препоручује се п. н. публици у месту и околини за израду

сваковрсних штампарских послова

који се израђују у духу савремене модерне технике по најумеренијој цени.

ПАРФИМЕРИЈА
ИВАНА Ј. СТОЈКОВИЋА, НОВИ САД
Кошут Лајошева ул. бр. 25 у дворишту у фотогр. атељеру.

Главно заступство „KODAK“, фотографских апарата за г. г. аматере и хигијенских завоја. 107 136-

Књижевни оглас.

Нова књига

Беседе дра Михаила Полита Десанчића

Ш. део, прва књига, изашле су из штампе и разашиљу се претплатницима и књижарима. Цена је 4 круне, а поштарина 30 фил. Наруџбине уз готов новац шаљу се на штампарију деоничарског друштва „Браника“ у Новом Саду. У тој новој књизи садржани су они важни говори против Апоњијевога школскога закона, и против железничке прагматике у Хрватској. — Садржани су у тој књизи и некролози Светозару Милетићу и Змају Јовановићу. Пријатељи се умољавају да ову књигу што више распростиру.

Власник и издавалац: деоничарско друштво »Браник«

Штампарија деоничарског друштва »Браника«